

Intervju z dr. Snežo Tecco Hvala, dobitnico nagrade Slovenskega arheološkega društva za življenjsko delo za leto 2023

© Brina Škvor Jernejčič

Inštitut za arheologijo ZRC SAZU; brina.skvor-jernejcic@zrc-sazu.si

© Elena Leghissa

Inštitut za arheologijo ZRC SAZU; elena.leghissa@zrc-sazu.si

DOI: 10.5281/zenodo.14354103

Kdaj in kako se je porodila vaša ljubezen do arheologije? Ali je na vašo odločitev za študij arheologije vplivala določena oseba, najdišče ali izkopavanje?

Na vsako odločitev vplivajo različni pogoji, tako predispozicije, spodbude iz okolja, možnosti, vrednotna orientacija, zanimanje, pa tudi naključja. Vsaj moje seznanjanje in zbliževanje z arheologijo je bilo postopno in z različnih strani. V gimnaziji sem se navduševala nad svetovno književnostjo, filozofijo, likovno umetnostjo in arhitekturo, fascinirale so me zlasti monumentalne gradnje in kulture starega sveta. Arheologija ni bila moja prva študijska izbira. Po neuspelem poskusu vpisa na arhitekturo sem se odločala med humanističnimi vedami in se nazadnje odločila zanje. Vendar na začetku nisem bila trdno prepričana, da bom vztrajala pri tem študiju, zato sem v prvem letniku obiskovala tudi nekatera predavanja na oddelkih za umetnostno zgodovino, filozofijo in primerjalno književnost.

V prvih letih študija na FF ste ob arheologiji vzporedno študirali filozofijo.

Moja akademska pot ni bila premočrna v smeri vnaprej začrtanega cilja, prav tako ni bila bleščeča ali docela premišljena. Filozofijo sem vpisala kot drugi predmet, ker je bil takrat možen dvopredmetni in dvostopenjski študij. Zmeraj me je zanimal »raison d'être« stvari in dogajanja, se pravi razlogi za biti nekaj tako, kot je, in se nisem zadovoljila s tem, da tako pač je ali naj bi bilo. Pritegnilo me je razmišljanje o spoznavnih možnostih in njihovih mejah ter kompleksnost procesa zaznavanja, razumevanja in pojmovanja, pa tudi modusi logičnega sklepanja in sodb, pojmovne kategorije, dihotonomije in razlagalne paradigme, prav tako izvori evropske znanstvene misli pri starogrških filozofih.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi, ko ste leta 1975/76 postali študentka arheologije? Kaj vas je najbolj pritegnilo, razočaralo?

O visokih civilizacijah starega sveta, ki so me najbolj zanimale, nisem kaj dosti izvedela. Pritegnili pa sta me

Slika 1: Sneža Tecco Hvala (foto: I. Lapanje).

raznoverstnost arheološke dejavnosti in navezava na naravoslovno-tehnične discipline ter na posamezna področja humanističnih ved. Poleg tega je bilo takrat na oddelku za arheologijo vpisanih sorazmerno malo študentov, tako da smo se hitro spoznali in spoprijateljili, kar je nedvomno prispevalo k občutku pripadnosti arheološki srenji. Po drugi strani mi je bila všeč odprtost in dostopnost tedanjih asistentov – to so bili Biba Teržan, Timotej Knific, Ljubo Slapšak in Bojan Djurić –, od katerih sem dobila marsikatero iztočnico in napotilo za razmislek, občasno so me vključili tudi v risarsko dokumentiranje in arheološko izkopavanje.

Na katera arheološka izkopavanja ste se podali v času študija?

V času študija sem se udeležila nekaj izkopavanj na različnih najdiščih in raznih koncih Slovenije, od bakrenodobnega kolišča na Ljubljanskem barju do antičnega Ptuja in staroslovanskega grobišča na Bledu. Izkopavanja so zagotovo primarni vir pridobivanja arheoloških podatkov, ki glede na različno naravo najdišča in okolja, v katerem potekajo, zahtevajo specifične pristope in tehnike. Zato so bila zame dragocena izkušnja, tako kot je bilo risarsko dokumentiranje pomemben segment mojega arheološkega študija in udejstvovanja, saj je šlo za empirično spoznavanje in neposreden stik s predmetom preučevanja. Od otroštva sem rada risala, a se arheološko risanje bistveno razlikuje od likovnega upodabljanja ali fotografskih posnetkov, ker je pri njem poudarek na prepoznavanju bistvenih sestavin predmeta, rekonstruiranju celote iz fragmenta in razumevanju načina izdelave ali

procesov nastanka. Skozi arheološko risanje sem si izostrila tudi pogled na grafično dokumentacijo, ki naj bi podajala natančno in zgoščeno informacijo o predmetu ali izkopanih strukturah ter je enakovredna in komplementarna analitičnemu opisu oz. ubesedenemu opažanju.

Kdaj ste se odločili, da se posvetite izključno arheologiji? Kaj je bilo prelomno za to odločitev?

Študij filozofije sem tik pred zaključkom opustila, manjkali sta mi opravljena pedagoška praksa in diplomska naloga. Filozofija mi namreč ni bila zanimiva z vidika zaposlitvenih možnosti. Bolj so me privlačile možnosti poklicnega udejstvovanja in skupinskega dela v arheologiji, saj sem se do takrat že seznanila z razvejano dejavnostjo te stroke. To je vplivalo na mojo odločitev, da ostanem v arheoloških vodah.

Slika 2. Člani Inštituta za arheologijo leta 1987. Od leve proti desni (prva vrsta): Andreja Dolenc Vičič, France Leben, Dragica Knific Lunder, Sneža Tecco Hvala, Jaroslav Šašel, (druga vrsta): Breda Pavčič Justin, Slavko Ciglencčki, Jana Horvat, Dragan Božič, Ivan Turk, Andrej Pleterski, Janez Dular (foto: S. Ciglencčki).

Kako je študij filozofije vplival na vaše delo v arheologiji, zlasti pri oblikovanju interpretacij in postavljanju hipotez o preteklosti? Kje se obe vedi najbolj prepletata?

Študij filozofije je s težnjo k analitičnosti in sistematičnosti vplival na način mojega razmišljanja ter na posluh za vprašanja, ki zadevajo teoretske in metodološke probleme vede, o katerih se je v začetku osemdesetih let začelo resno razpravljati tudi v slovenski arheologiji, in sicer na pobudo Ljuba Slapšaka in Bojana Djurića ter z ustanovitvijo glasila *Arheo*. S prevodi nekaterih temeljnih del in razprav o arheoloških teoretskih smereh in metodoloških pristopih sta skušala spodbuditi samorefleksijo slovenske arheologije kot vede in odpreti prostor za razpravo o novih perspektivah, ki jih je začrtala »nova arheologija« s kritiko »tradicionalnih« konceptov. Sodelovala sta tudi pri projektu *Studia humanitatis*, ki je bil prav tako zasnovan v začetku osemdesetih let z namenom zapolniti vrzel v izdajanju prevodov temeljnih humanističnih del splošnega kulturnega pomena, ki prej v našem prostoru niso bila dobro poznana. Ta zbirka tudi arheologom ponuja v premislek mnogo zanimivega branja. Ljubo Slapšak in Bojan Djurić sta poskrbela, da so vprašanja arheološke teorije in metodologije vključena v študijski program oddelka za arheologijo, prav tako sta uvedla nekatere sodobne metode s področja naravoslovno znanstvenih in tehničnih disciplin, ki so jih razvijali mladi raziskovalci in jih razvijajo njuni nasledniki na Oddelku za arheologijo in ki so že našle mesto v slovenski arheološki praksi.

V te diskusije se nisem aktivno vključevala, sem jih pa spremljala z živim zanimanjem ter si poskušala oblikovati lastno stališče oz. poglede na konstitutivne temelje arheološke vede, ki jih, tako mislim, tvorijo korpus specifičnih virov preučevanja, korpus specifičnih metod in postopkov ter korpus specifičnih spoznanj in empiričnih ugotovitev. Ne gre za zaprt sistem, ki se ne bi oplajal z metodami ali pristopi drugih humanističnih ved in znanstveno-tehničnih disciplin, vendar ne s slepim prevzemanjem, temveč z njihovim razvijanjem za specifično arheološke potrebe. Po mojem mišljenju ostajajo ontološka in kognitivna vprašanja vede enaka, vendar razvoj vede poteka antagonistično, nove teoretske smeri in pristopi pa so odprli ali poudarili nove vidike arheološkega raziskovanja, ki so bili prej nezadostno upoštevani ali celo prezrti oz. so se jih lotevali po drugačni poti, pri čemer predmet preučevanja na splošni ravni ostaja isti, se pravi preučevanje, razumevanje in interpretiranje materialnih

ostankov človekove preteklosti dejavnosti. Prepričana sem, da artefakt sam na sebi ne pove kaj dosti, razen da je, pomen in pomenljivost pa dobi šele v luči interpretacij, ki pa niso nizanje dejstev. Poleg tega se v kontekstu funkcionalnih in strukturnih povezav ter procesov spreminja njegov pomen, naša razlaga, pojasnjevanje in interpretacija pa morajo temeljiti na argumentih, ki so empirično preverljivi. Večjo ali manjšo verjetnost interpretacij je bolje preverjati z analizo argumentov in ne z analizo idej ali hipotez, trdnost argumentov pa ne z vidika branjenja ideje, temveč z vidika, da jo je mogoče ovreči, se pravi z vidika protiargumentov. To so bila vodila in razmisleki pri mojem študiju in raziskovalnem delu.

Skupaj z Evo Kocuvan ste se že v času študija posvetili najdišču Magdalenska gora, iz te teme ste tudi diplomirali in kasneje doktorirali. Gre za izjemno najdišče v jugovzhodnem alpskem svetu, pa tudi širše. Kaj vas je pri tem najbolj fasciniralo?

Moja preferenca med študijskimi predmeti na arheologiji je bila mlajša prazgodovina, najljubša mi je bila starejša železna doba, fascinirale so me razlike v kulturnih značilnostih in razvoju na tako majhnem področju, kot je Slovenija. Temo diplomske naloge pa sem izbrala bolj ali manj naključno, a se je navezovala na načrtane usmeritve profesorja Staneta Gabrovca, ki si je s študenti svojega arheološkega seminarja na ljubljanski Filozofski fakulteti prizadeval objaviti najdbe s ključnih slovenskih najdišč in tako graditi temelje za preučevanje našega prostora v prazgodovini. Strokovnjaki, ki so izšli iz njegovega seminarja, so s tem poslanstvom nadaljevali, obdelali in objavili so velik del pred drugo svetovno vojno izkopanega gradiva, ki je večinoma pristalo v muzejih izven Slovenije. Tako so ustvarili obsežen korpus arheoloških virov, ki ima trajno vrednost in je referenčna podlaga tudi za današnje študije slovenske prazgodovine. Med večjimi fondi gradiva, ki takrat še ni bilo v celoti zrisano, so bile najdbe z Magdalenske gore v Narodnem muzeju v Ljubljani in večidel v Naravoslovnem muzeju na Dunaju, medtem ko je najdbe s tega najdišča v muzeju Peabody v ZDA že objavil Hugh Hencken, raziskovalec in predavatelj na harvardski univerzi.

S kolegico Evo Kocuvan sva bili med zadnjimi študentkami profesorja Staneta Gabrovca, ki je bil in ostal moj arheološki vzornik. Zdeli sva se primerni, da bi lahko bili kos izrisu in obdelavi preostalih sklopov najdb z Magdalenske gore. Na podlagi obstoječega dogovora

z Naravoslovnim muzejem na Dunaju so se nama tako odprla vrata v to slovito avstro-ogrsko institucijo in nje-ne bogate depoje. To je bila za naju izjemna priložnost, da se empirično seznaniva z najdbami tega mednarodno poznanega železnodobnega najdišča. Ob tem je bila dragocena spodbuda Bibe Teržan, takrat še asistentke, ki je zavzeto spremljala najino delo. Čeprav je bila najina naloga velik izziv tako z vidika količine kot raznovrstnosti najdb, je ponujala široke možnosti raziskovanja, vendar sva se omejili na dokumentiranje ter preliminarno tipološko in kronološko ovrednotenje zrisanih najdb.

Najdišča Magdalenska gora niste raziskovali zgolj z vidika drobnih najdb, tipokronologije ...

V zvezi z diplomsko nalogo sva se lotili tudi topografskega pregleda širšega območja med Ljubljano in Stično. Na teh obhodih sva ugotovili, da je gradišče na Magdalenski gori precej večje, kot je bilo predstavljeno v strokovni literaturi. Nisva mogli verjeti, da so izkušeni in ugledni poznavalci prazgodovine, ki so obiskali Magdalensko goro, prezrli, da je poleg okopa okoli vrha še eden, ki obdaja celoten hrbet tega hriba. Takrat seveda še niso bili na voljo lidarski posnetki, zato sva potrditev najprej iskali pri študentskem kolegu Borutu Križu, ki se je v svoji diplomski nalogi ukvarjal s topografijo prazgodovinskih naselij na Dolenjskem. S kolegom Polono Bitenc in Ivanom Šprajcem, ki je že takrat veljal za večšega merskih tehnik, smo okop še izmerili in izdelali skico naselja. Potem sva na ogled povabili profesorja Staneta Gabrovca in za njim še Janeza Dularja z Inštituta za arheologijo. Izkazalo se je, da imava prav. Spričo potrditve sva bili vzhičeni, hkrati pa je pomenila spodbudo, da je mogoče odkriti in k dosedanjim spoznanjem dodati še kaj novega.

Po opravljeni diplomski leti 1983 ste se najprej zaposlili v Goriškem muzeju. Skupaj z Dragom Svoljšakom ste se posvetili obdelavi in objavi naselbine na Mostu na Soči, velikemu projektu, ki ste ga desetletja kasneje realizirali z Janezom Dularjem. Kaj vas je spodbudilo, da ste se po toliko letih ponovno lotili raziskav tega najdišča?

O izkopavanjih naselbine iz železne in rimske dobe na Mostu na Soči, ki so še potekala v času mojega študija, se je širil glas, da so enako poučna šola terenske arheologije, kot so bila izkopavanja profesorja Staneta Gabrovca v Stični, zato sem si želela biti zraven. Poleg tega je bila družina študentov, ki so se jih udeležili, pestra in prijetna. Vendar me je vodja Drago Svoljšak najprej od-

slovil, tako da sem se jim lahko pridružila šele tik pred koncem. Tudi po zaključku terenskih del se moja vez z arheološkimi raziskavami in raziskovalci tega kompleksnega najdišča ni povsem prekinila. Ko sta Gabrovec in Svoljšak pripravljala objavo prvega zvezka o Mostu na Soči v seriji Katalogi in monografije, sem pomagala pri grafični izdelavi rekonstruiranega načrta grobišča, v katerem so bili označeni dotlej odkriti grobovi. Presunile so me razsežnosti tega grobišča in številčnost grobov, kar vse je izjemno tudi v evropskem merilu.

Zatem so mi ponudili začasno zaposlitev v Goriškem muzeju, kjer naj bi sodelovala pri pripravi objave naselbinskih raziskav. Po terenskih risarskih predlogah sem za tisk izdelala načrte izkopanih halštatskih hiš in zrisala pripadajoče najdbe. Moje delovno mesto je bilo formalno sicer v Novi Gorici, a sem delo opravljala najprej v prostorih Narodnega muzeja in nato na Inštitutu za arheologijo, kjer so me dobro sprejeli in pozneje vključili v kolektiv.

Kako to, da je do objave prišlo šele pred nekaj leti?

Svoje prvotno načrtano delo v Goriškem muzeju sem opravila, nadaljnja priprava objave pa je zastala zaradi številnih drugih delovnih nalog in funkcij Draga Svoljšaka. Tako je minilo trideset let, preden je ponovno vzplamtela pobuda, da bi si to edinstveno naselbinsko izkopavanje pri nas in odkritje mednarodnega pomena zaslužilo epilog v obliki temeljne objave na evropsko primerljivi ravni. Ne nazadnje je bilo izvedenih kar nekaj prehodnih del, poleg tega so izvrstno izpeljana in natančno dokumentirana izkopavanja z odkritji številnih arhitekturnih in infrastrukturnih ostankov ter raznorodnih najdb pomenila velik potencial za študij tega ključnega naselja v severno-jadranskem zaledju in jugovzhodnih Alpah. Ob tem je bilo jasno, da lahko celovito in vsestransko obdelavo ter objavo izpelje samo tim raziskovalcev skupaj z izkopavalcem in ustrezno strokovno-tehnično podporo, pa tudi razpoložljivimi finančnimi sredstvi. Leta 2012 smo tako takrat že upokojenemu Dragu Svoljšaku predlagali, da bi to izvedli v sodelovanju z Inštitutom za arheologijo, kar je brezpogojno podprla predstojnica inštituta Jana Horvat. Po dolgoletnem naselbinskem raziskovanju na Dolenjskem in objavljanju primarnih arheoloških virov smo na inštitutu imeli na voljo že bogate izkušnje in znanje, odlično strokovno-tehnično podporo ter ne nazadnje založbo ZRC, pri Agenciji za raziskovanje pa smo pridobili sofinanciranje projekta. To je bil zame

Slika 3. Člani Inštituta na ekskurziji na Marofu pod Gradcem pri Praprotnem leta 1987. Od leve proti desni: S. Tecco Hvala, Jaroslav Šašel, Jana Horvat, Janez Dular, Dragan Božič (foto: S. Ciglencečki).

navdihujoč projekt, večdesetletni premor se je z vidika sodobnih možnosti analiz in objav konec koncev izkazal kot pozitiven, saj se je v tem času marsikaj spremenilo in dozorelo, med drugim moja vloga od dokumentalistke do raziskovalke in vodje projekta. Ne le ob tem, temveč ob vseh projektih, v katere sem bila vključena, sem lahko spoznala, da je ideja zgolj izhodišče in kako veliko težo imajo pri uspešni izvedbi realne možnosti izbire sodelavcev in partnerskih institucij ter organizacija in koordinacija timskega dela. Rezultati tega projekta, ki smo jih objavili v letih 2016 in 2018, so plod interdisciplinarnega sodelovanja več institucij in različnih profilov raziskovalcev, razumem jih kot pomemben gradnik za nadaljnje arheološko raziskovanje Posočja in kot korak v smeri nadgradnje vedenja o družbenozgodovinskih procesih na tem območju.

Pot vas je iz Goriškega muzeja vodila na Inštitut za arheologijo, kjer ste se sprva zaposlili kot dokumentalistka. Kmalu so sledila prva izkopavanja. Katera so vam ostala v najlepšem spominu?

Ko sem se zaposlila na inštitutu, sem se najprej pridružila izkopavanjem bronastodobne naselbine Oloris pri Dolnjem Lakošu, ki sta jih vodila Irena Šavel iz muzeja v Murski Soboti in Janez Dular z Inštituta za arheologijo. Bila so dober zgled sinergije med regionalno in nacionalno ustanovo, ki je rezultirala v monografiji o tem najdišču, pri kateri sem sodelovala v okviru strokovno-tehnične priprave objave.

Sledila je najpomembnejša in najdaljša epizoda v mojem arheološkem udejstvovanju. Vključena sem bila namreč v sistematsko zasnovano, z jasnimi cilji opredeljeno ter dobro organizirano raziskovanje dolenjskih utrjenih naselij, ki ga je vodil Janez Dular in v katero je poleg

Slika 4. Inštitutska ekskurzija na najdišče Šilentabor leta 1990. Od leve proti desni: D. Knific Lunder, S. Tecco Hvala, M. Belak (foto: J. Dular).

številnih sodelavcev inštituta pritegnil kolege iz drugih ustanov, predvsem Narodnega in Dolenjskega muzeja. To je bil zame najlepši in najbolj dinamičen čas, seznanila sem se z vsemi segmenti arheološkega raziskovanja. V spomladanskem času smo na terenu zbirali topografske podatke, v poletnih mesecih smo na izbranih poselitvenih točkah sondirali z namenom pridobivanja podatkov o njihovem nastanku in časovnem razponu, jeseni smo izvajali meritve naselij in pripadajočih grobišč, zimski čas pa posvetili analizi in sprotnemu objavljanju rezultatov terenskega dela.

Že v osemdesetih, predvsem pa v devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je pri nas razmahnila in uveljavila uporaba računalnikov in novih informacijskih tehnologij v arheologiji, kar smo postopno začeli usvajati tudi na Inštitutu za arheologijo. Leta 1994 je bil pri ZRC SAZU ustanovljen Prostorsko informacijski center, ki ga je od začetka vodil Zoran Stančič, prej zaposlen na Oddelku

za arheologijo FF UL. S sodelavci je razvijal orodja Geografskih informacijskih sistemov in daljinskega zaznavanja. Te nove možnosti in inovativne metode so bile v veliki meri uporabne in že uporabljene v arheologiji, kar sva z Janezom Dularjem s pridom izkoristila pri študiju železnodobne poselitve Dolenjske ter z raziskovalci na tem centru navezala dobre stike. Sodelovanje z njimi je bilo zame zelo konstruktivno z vidika razumevanja prostorskih determinant ter okoljskih pogojev poselitve in možnosti, ki jih ponujajo sodobne informacijske tehnologije, naučila sem se tudi nekaj osnovnih operacij, ki jih omogočajo analitična orodja GIS. Prostorske analize za študijo o Dolenjski v železni dobi, s katero sva z Janezom Dularjem leta 2007 zaključila dolgoletno raziskovanje te tematike, nama je pomagal izvesti Tomaž Podobnikar. V sodelovanju s Petrom Pehanijem s tega centra pa je nastala interaktivna spletna karta arheoloških najdišč Slovenije in njena posodobljena verzija v okviru ARKAS.

Bili ste tudi gostujoča predavateljica v Franciji. Kje ste predavali in kakšna je bila ta izkušnja? Ste si kdaj želeli postati predavateljica, mentorica mladim raziskovalcem?

Mojim stikom s francoskimi raziskovalci je botrovala prav povezava s prej omenjenim centrom, ki se je preoblikoval v Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU. Pod vodstvom Zorana Stančiča je leta 2000 v Ljubljani organiziral kongres združenja *Computer Application in Archaeology* s široko mednarodno udeležbo, v letih 2005–2007 pa je bil partner francoskega projekta *ArchaeoDyn*, ki ga je vodil François Favory z univerze Franche-Comté in v katerem je sodelovalo še sedem francoskih ustanov. Cilj tega projekta je bilo preučevanje povezav med naravnimi viri in prostorsko dinamiko poselitve od prazgodovine do srednjega veka. V tem okviru je bilo v Franciji in Sloveniji organiziranih več strokovnih srečanj in ekskurzij. Povabili so me, naj na primeru poselitvene študije Dolenjske v železni dobi predstavim uporabo metod in tehnik prostorskih analiz, od priprave prostorskih podatkov do poselitvenega vzorca v povezavi z okoljskimi dejavniki, ter kriterije za hierarhijo naselbin, določevanja njihovih ekonomskih prostorov in računanja optimalnih poti. Prav tako jih je zanimal koncept integrirane baze podatkov o arheoloških najdiščih Slovenije – ARKAS, podprt s spletno karto. Tako sem se seznanila s kar nekaj francoskimi kolegi z raznih univerz, največ stikov pa sem imela z raziskovalci laboratorija za kronološko-okoljske študije pri univerzi Franche-Comté v Besançonu. Tam sem imela za študente Oddelka za umetnostno zgodovino in arheologijo predstavitev posameznih vidikov poselitvenega modela železnodobne Dolenjske.

Na mednarodnem znanstvenem srečanju na temo mediteranskih miti od antike do 18. stoletja, ki je leta 2004 potekalo na ZRC SAZU v Ljubljani, sva se spoznali s Cecilio D'Ercole. Njeno raziskovalno področje so kulturne interakcije in menjave v antičnem Sredozemlju, ukvarjala se je tudi s pokrajinami in menjavami na območju južnega Jadrana v arhajskem obdobju. Ko je bila na čelu École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS) v Parizu, me je leta 2013 povabila kot gostujočo predavateljico in mi omogočila enomesečno bivanje v Parizu. Organizirala mi je predavanja v okviru seminarjev na EHESS in na Institut national d'histoire de l'art (INHA), kjer sem predstavila dinamiko razvoja in spremembe poselitvenih vzorcev v jugovzhodnih Alpah med 8. in 4. stoletjem pr.

n. št., kulturne stike in vplive med vzhodnim Sredozemljem in srednjo Evropo z vidika našega prostora ter situlsko umetnost in odmeve starogrške kulture, pa tudi izsledke svojega doktorata o prazgodovinski družbeni skupnosti na Magdalenski gori v zaledju *Caput Adriae*.

Skratka, glede na mojo izkušnjo ima lahko aktivno vključevanje v interdisciplinarne raziskave in sodelovanje z drugimi institucijami veliko prednosti in pozitivnih učinkov, od širjenja idejnih obzorij do soočanja in preverjanja usmeritev lastnega dela, najpomembnejše pa je spoznavanje in povezovanje med raziskovalci ali, kot se danes temu reče, mreženje. Če je izkušnja določenega sodelovanja dobra, se to pogosto nadaljuje in širi tako na ravni vključevanja posameznikov kot institucij v nove skupne projekte. Pedagoško delo pa me ni mikalo, ker nisem premogla dovolj samozavesti, da zadosti vem in znam, da bi lahko učila druge, poleg tega sem se zavedala svojega pomanjkanja govorniških in pedagoških sposobnosti. Po značaju mi je ljubše delati v ozadju, kjer se mi ni treba izpostavljati in javno nastopati, vendar se temu nisem mogla povsem izogniti iz občutka obveznosti, da je treba raziskovalne rezultate predstaviti širšemu zainteresiranemu krogu tudi v taki obliki, ki omogoča neposredno razpravo in odzive.

V devetdesetih letih sta z Janezom Dularjem postavila ARKAS (Arheološki kataster Slovenije). S kakšnimi izzivi sta se soočila pri tem projektu? Kako sta se tega lotila in kako se je projekt razvijal skozi čas?

Ob zavedanju, da je arhiv pomemben del raziskovalne infrastrukture, v katerem so zbrani dokazi o preteklih delih in dokumentarno gradivo, omogoča pa tudi črpanje informacij za nadaljnje projekte, je inštitut temu namenjal znatno pozornost in zaposloval dokumentaliste, tudi mene v času predstojništva Janeza Dularja. Za evidentiranje, urejanje in hrambo arhiva smo takrat skrbeli Andreja Dolec Vičič za pisni arhiv in fond zrisanih najdb, Janez Dirjec za fototeko in jaz za fond topografskih zapisnikov, načrtov in kartografijo.

Kot že rečeno, je bil to čas razmaha uporabe računalniških in novih informacijskih tehnologij, ki so ponujale fascinante možnosti za integriranje različnih evidenc in vsebin ter poizvedovanje po njih. Tako se je tudi na inštitutu rodila ideja o sodobni informacijsko dokumentacijski platformi, ki bi povezovala zbrane podatke in informacije o slovenskih najdiščih ter omogočala hiter

in ažuren dostop do njih. V razpravi s kolegi z različnih področij slovenske arheološke stroke sva z Janezom Dularjem pripravila vsebinski koncept zgradbe ARKAS, pri računalniški zgradbi in vzpostavitvi relacijskih baz pa je bila pomembna pomoč Uroša Parazajde z računalniškega centra ZRC SAZU, prav tako pri reševanju problemov trajnega shranjevanja digitalnih zapisov. Podatke smo črpali iz arhivskih virov in objav, za registriranje relevantne literature pa je bila zaposlena Zvezdana Modrijan. Skupaj sva se leta 1995 udeležili mednarodnega kolokvija v Oxfordu o standardih inventariziranja in dokumentiranja arheološke dediščine v evropskem prostoru, kjer sva se seznanili z nekaterimi primeri dobrih praks v tujini.

Razvoj ARKAS je potekal v različnih fazah z vzponi in padci, kajti noben strokovni sodelavec ni bil polno zaposlen samo na tem segmentu, spreminjalo se je tudi računalniško okolje, včasih se je zataknilo v komunikaciji z računalniškim centrom na ZRC. Vendar je imel ARKAS kot ena prvih humanističnih računalniških zbirk podatkov na ZRC podporo pri vodstvu ter je bil sprejet v infrastrukturne projekte in dejavnost matične ustanove. Najbolj dinamično in najintenzivnejše je bilo obdobje konec devetdesetih let in v začetku tega stoletja, ko smo ARKAS predstavili iz Access programskega okolja na osebnih računalnikih v spletno aplikacijo. Od samega začetka je bil namreč naš namen, da bo ta podatkovna zbirka odprta in dostopna širši strokovni javnosti. Takrat smo bile v to delo vključene štiri strokovne sodelavke, priključila se je še Lucija Lavrenčič.

S spremembo načina financiranja, ki je postalo projektno, so bila delovna mesta strokovnih sodelavcev na inštitutu ogrožena. Z Zvezdano Modrijan sva se posvetili doktoratu, presedlali v raziskovalno sfero ter tako prenehali z delom na ARKAS, ustavil se je tudi njegov nadaljnji razvoj. Nov zagon zdaj dobiva kot Arkas 2.0 z novo raziskovalko na inštitutu Ediso Lozić, česar se veselim, saj sem prepričana v aktualnost in vrednost dobro strukturiranih in odprtih podatkovnih zbirk, ki se zdaj soočajo z novimi izzivi uporabe orodij umetne inteligence.

Leta 2012 ste doktorirali iz teme železnodobna nekropola na Magdalenski gori in le leto kasneje doktorat tudi objavili, kar je v slovenski prazgodovinski stroki dokaj redko. Kako vam je to uspelo?

Disertacijo sem koncipirala s ciljem objave, ker se mi to zdi edino smiselno. Nisem se je lotila samo zato, da bi

pridobila doktorski naziv in možnost napredovanja v raziskovalni sferi, temveč zato, da bi bili rezultati dolgoletnega dela in akumuliranega znanja, v kar je bilo vloženo precej časa, truda in ne nazadnje sredstev, na razpolago vsem, ki se ukvarjajo s to problematiko. Kot sem že dejala, je bil poudarek najine diplomske naloge z Evo Kocuvan na dokumentiranju ter preliminarni opredelitvi najdb z Magdalenske gore v muzejskih zbirkah v Ljubljani in na Dunaju, objava tega gradiva pa je bila že tedaj desiderat. V okviru raziskovanja železnodobne poselitve Dolenjske je ta ideja postala aktualna, hkrati pa je obstajala možnost, da pride do njene realizacije. Tako je nastala monografija v soavtorstvu z Janezom Dularjem in Evo Kocuvan, objavljena leta 2004. V disertaciji sem se posvetila celostni analizi tega najdišča, pri čemer sem izhajala iz vsega razpoložljivega in primerjalnega gradiva z dolenjskih halštatskih najdišč. Vrnila sem se k tipološkim in kronološkim analizam, ki so specifičen arheološki instrumentarij za prepoznavanje značilnosti in razširjenosti posameznih kulturnih pojavov v času in prostoru. Zelo so mi prišle prav raznovrstne izkušnje in spoznanja, ki sem si jih pridobila z različnimi oblikami sodelovanja pri raznih projektih, od zajema in strukturiranja podatkov do raziskovalnih pristopov, interpretativnih modelov in objavljanja rezultatov. K hitrosti objave pa je pripomogla strokovna izkušnost, izjemna učinkovitost in predanost kolegice Mateje Belak, ki na inštitutu skrbi za oblikovno-tehnično plat domala vseh publikacij inštituta. Velika prednost je tudi ta, da ima ZRC lastno založbo.

Kmalu zatem, leta 2013, ste postali glavna urednica Arheološkega vestnika. Kako ste to vlogo uskladili z raziskovalnim delom, saj ste kmalu zatem postali vodja dveh temeljnih raziskovalnih projektov, v katerih ste raziskovali Posočje? Kakšne novosti ste uvedli v Arheološkem vestniku in kako je dostopnost revije na spletu vplivala na promocijo slovenske arheologije?

Urejanje *Arheološkega vestnika* sem od Marjete Šašel Kos prevzela s tresočo se roko, zavedajoč se pomembnega poslanstva, ki ga ima ta jasno profilirana in mednarodno uveljavljena strokovna revija z dolgoletno tradicijo. Nastala je kot prva specializirana arheološka revija pri nas in ponuja panoramo razvoja slovenske arheologije.

V koncept revije nisem posegala, prav tako nisem želela spreminjati njene zunanje podobe. Držala sem se načel, ki sta jih povzela profesor Stane Gabrovec v 30. številki v angleškem jeziku in v 4. številki glasila *Arheo* v sloven-

Slika 5. Sneža Tecco Hvala na arheoloških izkopavanjih na Mostu na Soči leta 2021 (foto: D. Pečar).

ščini, zatem pa še Slavko Ciglencečki kot urednik *Arheološkega vestnika* v jubilejni 50. številki. Kontinuiteto je deloma zagotavljala tudi sestava uredniškega odbora, v katerem je ostala polovica starih članov, dopolnjena z novimi, mlajšimi raziskovalci. Delo je bilo utečeno tudi zato, ker sta iz prejšnjega obdobja ostali izvršna urednica Andreja Dolenc Vičič in oblikovno-tehnična urednica Mateja Belak, ki sta svoje naloge opravljali temeljito in povsem samostojno.

Kljub vsemu je urejanje Arheološkega vestnika zahtevalo moj precejšen angažma. Skupaj z uredniškim odborom in recenzenti smo si prizadevali, da bi bili objavljeni članki na primerljivi znanstveni ravni s sorodnimi tujimi revijami. Vsebinsko smo se poskušali držati kriterijev, da so v prispevkih predstavljene novosti ali pomembne teme glede na fokus revije, da so dobro argumentirani in logično strukturirani, da je zagotovljena preverljivost in sledljivost virov ter da so grafično prikazane informacije eksaktne in izpovedne. Poseben poudarek smo dajali

natančnemu jezikovnemu izražanju in razvoju slovenske strokovne terminologije, kar je prav tako naloga akademske revije. Za marsikaterega avtorja smo bili nadležni, vendar smo to počeli z mislijo, da je revija odraz stanja in ravni arheološke vede pri nas in da jo predstavlja tudi nazven. Veliko izboljšav v pripravi člankov so opravili in še vedno opravijo tehnični sodelavci inštituta ter zunanji lektorji in prevajalci.

Tudi pri uredniškem delu sem se spopadla z izzivi novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, ki omogočajo večji doseg bralstva kot klasična tiskana oblika, kar je ne nazadnje cilj. S pomočjo večšin in znanja s tega področja, ki jih ima Mateja Belak, smo na inštitutu med prvimi na ZRC zasnovali predstavitev in objave posameznih števil revije na spletu. Potem ko je postal glavni urednik in vodja Založbe ZRC Aleš Pogačnik, je koncipiral enotno platformo za vse publikacije ZRC SAZU in poskrbel za to, da so bile revije vključene v Open Journal Systems, monografije pa v Open Monograph Press, kar

Slika 6. Sneža Tecco Hvala na Inštitutu za arheologijo (foto. J. Horvat).

se je izkazalo za pozitivno z vidika široke in hitre dostopnosti in odmevnosti. Odprta znanost je zdaj imperativ tudi financerjev raziskovanja, nov izziv za naslednike pa pomeni umetna inteligenca.

Ste dobitnica nagrad SAD, ARRS in ZRC, letos pa ste prejeli nagrado SAD za življenjsko delo. Kaj vam pomenijo ta priznanja, na katero ste najbolj ponosni?

Malce v šali bi lahko parafrazirala izjavo španskega filmskega režiserja Almodovarja, ki je ob prejemu še ene

nagrade na festivalu v Benetkah dejal, da postaneš odvisen od njih, saj te navdajajo z zadovoljstvom in sladkimi občutki. Vsekakor mi vse te nagrade veliko pomenijo kot priznanje, da je bilo moje strokovno in raziskovalno delo, v katerem sem uživala, opaženo, smiselno in uporabno ter da je prispevalo k razvoju slovenske arheologije. Obenem pa ta priznanja razumem kot promocijo naše stroke in matične ustanove v širši javnosti.

Iskrene čestitke!
